

УДК 347.99

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЯГНЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ

В. В. Сердюк

*доктор юридичних наук, професор,
заступник керівника апарату
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ,
заслужений юрист України*

Судова діяльність тісно переплітається із впровадженням окремих взаємодоповнюючих організаційних і правових заходів, метою реалізації яких є, зокрема, забезпечення єдності судової практики. Комплекс таких заходів формується за наявності відповідних передумов, які фокусують увагу законодавця і правозастосувача на реальному втіленні правових стандартів на основі верховенства права, на яких у кінцевому результаті базується прогнозоване і справедливе правосуддя.

Специфіка судової діяльності зумовлена необхідністю застосування норм права для вирішення правових спорів, тому суд зобов'язаний діяти в рамках закону і підкорятися лише йому. Однак судова практика розкриває ряд проблем, з якими суди стикаються майже щодня, однією з яких є відсутність стійкості законодавства. Звичайно, сконструювати ідеальний закон ще не вдалося нікому, оскільки він об'єктивно завжди відставатиме від суспільних потреб. Водночас наближати закон до потреби його відповідності для вирішення правового спору є основним завданням нормотворчої діяльності.

Зауважимо, що стійкість законодавства лише побічно перебувала в полі наукового пошуку, в той час як питанням стабільності закону і законодавства в літературі приділена належна увага. Зокрема, необхідно згадати праці професора М. А. Гредескула, який ще на початку ХХ ст. розмежував консти-

туційні і звичайні закони та зауважив, що ту частину права, яка є найбільш важливою, намагаються поставити в найбільш стійке положення. Це робиться для того, щоб захистити ці закони від легковажної та поспішної їх зміни. Також автор у контексті стабільності закону ввів у правову лексику термін «імобілізація», який з грецької мови означає нерухомість, незмінність, отождожуючи тим самим поняття «стабільність» із поняттями «стійкість» і «незмінність» закону [1, с. 223].

У радянський період розвитку нашої держави комплексних наукових досліджень у цій сфері проводилося мало. Є потреба відзначити праці В. П. Антонова-Саратовського, який, звертаючи увагу на «виключність і унікальність Сталінської Конституції» у світовому правовому просторі, стверджував про задекларований принцип стабільності (стійкості) законів [2, с. 2–3]. Інший автор цього періоду С. В. Бродович відніс завдання забезпечення стабільності закону до політичних завдань, внаслідок чого правове сприйняття цього поняття було замінене на політичне, а увагу було сфокусовано на обов'язковому переданні вирішення цього завдання виключно законодавчому органу — Верховній Раді СРСР. Робота парламенту зводилася до єдиної мети — забезпечення ясності і доступності законодавства, що в кінцевому результаті повинно означати реалізацію принципу стабільності закону. Отже, на думку автора, стабільність закону формувалася як тотожна поняттям «ясність закону», «систематизованість», «доступність законодавства» [3, с. 39–40].

Грунтовне дослідження питання стабільності права і закону було проведено в кінці ХХ ст. І. В. Басковою, яка зауважила, що стабільність права складається із його стійкості і формальної визначеності. При цьому звернуто увагу на те, що стійкість права полягає у його здатності протягом довгого часу регулювати суспільні відносини при цьому не змінюючись, та у формальній визначеності правової норми, що може проявлятися у двох аспектах: у передбачених законом способах закріплення і вираження правових норм та у специфіці їх внутрішньої структури [4, с. 21–22].

Сучасні вітчизняні науковці відстоюють позицію, сутність якої полягає в динаміці рівноваги стійкості, формальної визначеності закону та його ефективності. Метою будь-якого правового впливу є визначена поведінка суб'єктів права, отже, досягнення цієї мети є однією з передумов стабільності права. Як зазначається в літературі, саме ефективність права загалом і правової норми зокрема буде показником того, що реально досягнута динамічна рівновага між системоутворюючими і системозмінюючими процесами у суспільних відносинах [5, с. 61–65].

За таких вихідних даних логічним є визначення стабільності закону, під якою розуміється стан нормативно-правового акта, прийнятого вищим представницьким органом держави або безпосередньо народом в особливому законодавчому порядку, що має вищу юридичну силу і регулює найбільш важливі суспільні відносини.

Ми вважаємо, що для стабільності закону і, як наслідок, законодавства необхідними критеріями слід визнати довготривале ефективне правове регулювання суспільних відносин з одночасним вирішенням суперечностей, колізій і прогалин, які виникають під час його реалізації, без унесення до нього істотних змін. Тому в контексті єдності судової практики принциповим є поєднання динаміки і стабільності законодавства, що вимагає дотримання необхідного балансу між продукуванням нових норм та внесенням змін і доповнень до чинних актів законодавства та свідчить про стійкість законодавства.

У такому розумінні головним завданням нормотворчої діяльності має бути досягнення стійкості законодавства, що забезпечується довготривалою дією законів і підзаконних нормативно-правових актів та є наслідком дотримання балансу між його стабільністю і динамізмом. Отже, прийняття нових нормативно-правових актів, зміна або скасування чинних повинні бути системними, обґрунтованими і конструктивними та забезпечувати стійкість законодавства як передумову досягнення єдності судової практики.

Досить новим у вітчизняній правовій системі є інститут преюдиціального запиту. Становлення цього інституту відображає правову сутність європейської інтеграції, водночас із суперечливістю і неоднорідністю її основних складових, в тому числі європейського права та національного права держав — членів Європейського Союзу. Його походження доводить дієвість в аспекті досягнення як єдності судової практики, так і професійної правосвідомості усіх авторів європейського права.

За змістом ст. 234 Договору про функціонування Європейського Союзу преюдиціальний запит — це звернення судових органів держав — членів Європейського Союзу, які під час розгляду справ стикаються із труднощами тлумачення або застосування права Європейського Союзу. Такі запити адресуються Суду Європейського Союзу, у такий спосіб утворюючи його преюдиціальну юрисдикцію. Право на звернення до Суду Європейського Союзу мають юрисдикційні органи всіх його держав-членів. При цьому подання преюдиціального запиту зупиняє процес вирішення справи до отримання відповіді зазначеного Суду.

Досліджуваний інститут містить три основні види преюдиціальних запитів: 1) запити про тлумачення, метою яких є отримання від Суду Європейських співтовариств роз'яснення змісту тих чи інших положень Договору про Європейський Союз або законодавства Європейського Союзу; 2) запити про дійсність правових актів Європейського Союзу, що подаються в тих випадках, коли національний суд доходить висновку про можливу суперечність правового акта Співтовариства Договору про Європейський Союз; 3) запити про відповідність внутрішньодержавних актів праву Співтовариства.

Формування преюдиціальних запитів є правом національних судів держав-членів, але це право перетворюється на обов'язок, якщо справа розглядається в національних судах вищих інстанцій. Тому, наприклад, коли Касаційний суд Франції чи Державний суд Естонії стикається з неясністю, зокрема, щодо тлумачення відповідної директиви Європейського Союзу, то зазначені судові органи повинні направити запит до Суду Європейських співтовариств, але крім випадків, коли проблема вже була вирішена прецедентним правом останнього.

Преюдиціальні запити можуть подаватися на розгляд Суду Європейського Союзу національними судами з усього спектру питань, які стосуються тлумачення положень європейського права. Практика розрізняє два основні види преюдиціальних запитів: запит щодо відповідності положень європейського чи національного права загальним принципам європейського права (запит щодо чинності права) та запит щодо роз'яснення чинного європейського права і його застосування у конкретній ситуації (запит щодо тлумачення права).

Зауважимо, що у разі звернення з преюдиціальним запитом суддя національного суду повинен обґрунтувати його необхідність для вирішення конкретного правового спору. Тому запити, подані у рамках доктринального інтересу, чи такі, що не стосуються вирішення конкретного спору, вважаються неприйнятними і відхиляються Судом Європейського Союзу автоматично. У наукових колах ця позиція є дискусійною, оскільки з одного боку досить часто рішення Суду Європейських співтовариств є неконсистентними, а подеколи й суперечливими, тому правильно викладене доктринальне питання, хоч і таке, яке не має безпосередньої прив'язки до конкретного спору, може спонукати цей суд до надання адекватного роз'яснення, нагальність якого вимагається практикою правничого життя Європейського Союзу [6, с. 8].

Водночас необхідно зазначити, що правом звернення до Суду Європейських співтовариств наділені лише національні суди 28 держав – членів

Європейського Союзу. Тоді виникає логічне запитання: як вирішити ті чи інші питання застосування європейського права, зокрема положення конвенційного права, у тому випадку, коли держава Європи не є членом Європейського Союзу, а, наприклад, має статус кандидата у члени цього співтовариства, або має діючу угоду про асоціацію з Європейським Союзом, при цьому постійно опираючись на право Європейського Союзу, конвенційне право та застосовуючи його?

Відповіддю на це запитання стало рішення Комітету Міністрів Ради Європи від 10 липня 2013 року, яким було схвалено Протокол № 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція) і прийнято рішення відкрити його 2 жовтня 2013 року для підписання. Україна приєдналася до зазначеного протоколу 20 червня 2014 року. Протокол № 16 стосується лише одного питання: на його підставі вищі судові органи і трибунали держав – членів Ради Європи одержали можливість запитувати у Європейського суду з прав людини (Європейський суд) консультативні висновки з питань інтерпретації та застосування прав, гарантованих Конвенцією і Протоколами до неї у контексті справ, які перебувають на розгляді у цих судах і трибуналах на національному рівні.

Серед вітчизняних науковців і практиків набирає обертів теоретична дискусія, сутність якої зводиться до вирішення трьох питань: а) дотримання субординації між судами різних рівнів; б) суб'єктного питання в аспекті звернення до Європейського суду з преюдиціальним запитом; в) своєчасність такого запиту. Професор Р. А. Майданик зауважує, що в Україні немає законодавчих підстав для застосування преюдиціального запиту в межах країни. Але, враховуючи те, що Україна долучилася до Протоколу № 16 до Конвенції, суди отримали змогу звертатися з клопотаннями про надання консультативних висновків стосовно тлумачення та застосування прав і свобод, а також із проханням про надання консультативних висновків щодо справ, які перебувають у їхньому провадженні, безпосередньо до Європейського суду. При цьому, на думку автора, звернення до Європейського суду в обхід національних вищих судів не повинно розцінюватися як порушення субординації. В Україні ж суб'єктом надання таких висновків науковець убачає ВСУ, але із законодавчим закріпленням відповідної процедури [7].

Обґрунтовується і позиція, згідно з якою під час застосування інституту преюдиціального запиту пропонується відмовитися від загальних формулювань на кшталт «складність справи» і зосередити увагу на таких критеріях, як неоднаковість застосування норм права та відсутність правових позицій ВСУ з порушеного питання. Визначаючи суб'єктів звернення із преюди-

ціальним запитом, В. М. Кравчук робить акцент на судах першої ланки з одночасним встановленням так званого фільтра щодо цих запитів, яким можуть бути збори суддів відповідного суду. Крім того, автор наводить аргументи щодо того, що суб'єктом розгляду таких запитів може бути не ВСУ, а Конституційний Суд України, оскільки процедура тлумачення законодавчих норм уже закріплена законодавчо, а результати тлумачення унеможливають конкуренцію наслідків такого тлумачення між цими судами [7].

Водночас О. В. Кривенда з цього приводу зауважує, що тлумаченню можуть підлягати не тільки закони. На його думку, суб'єктом тлумачення має бути Верховний Суд України, оскільки найбільші проблеми виникають саме із суперечності законів та підзаконних нормативних актів. Також автор не погоджується з тим, що фільтром запитів мають бути збори суддів, оскільки орган суддівського самоврядування не повинен перейматися проблемами судової практики. Говорячи про суб'єкт, О. В. Кривенда наголошує на тому, що цю місію повинен здійснювати ВСУ, тому що існують постанови ВСУ, що роз'яснюють ті чи інші проблеми правозастосування. Однак такі постанови виносяться тоді, коли тлумачення втрачає актуальність або неправильне застосування норм права набуває величезних масштабів. То ж преюдиціальний запит зможе запобігати судовим помилкам, а сам запит можна охарактеризувати як один із механізмів забезпечення справедливого правосуддя [7].

На нашу думку, необхідно чітко врегулювати питання преюдиціальних запитів, оскільки їх значення для єдності судової практики у межах судової системи є важливим. Тому наділення ВСУ повноваженнями щодо тлумачення проблемних питань правозастосування не викликає сумнівів, але потребує відповідного законодавчого врегулювання. Для реалізації зазначеного раціонально, щоб при ВСУ діяв спеціальний консультативний орган (створення *ad hoc*). Ми вважаємо, що такий підхід сприятиме досягненню єдності судової практики, оскільки тлумачення здійснюватиме лише ВСУ, при цьому досягатиметься своєчасність консультацій з питань тлумачення правових норм та єдність такої практики.

Ще однією передумовою в аспекті досягнення єдності судової практики, на нашу думку, є формування єдиного центру координації правозастосування в судовій системі. Наприклад, актуалізації підлягають питання, пов'язані з наданням методичної допомоги судам нижчих рівнів. Найбільше уваги цьому приділено у працях С. В. Глуценко, яка зазначає, що одним із способів виконання цього завдання є реалізація повноваження щодо надання за результатами узагальнення судової практики роз'яснень рекомендаційного характеру з питань застосування спеціалізованими судами тих чи інших

законодавчих норм. Такі роз'яснення викладаються у відповідній формі — постановах, і приймаються відкритим голосуванням більшістю голосів членів пленуму. Крім того, прийняттю постанови пленуму передуює спеціальна процедура, яка передбачається у регламенті пленуму (як правило, постанови, в яких містяться роз'яснення норм законодавства, проходять два читання). Порядок набрання постановами чинності та втрата ними чинності також встановлюється регламентом [8, с. 239].

Водночас постанова пленуму завжди буде «відставати» від нагальних потреб забезпечення єдності судової практики. Причинами цього є перманентні зміни законодавства, певний час, необхідний для виокремлення проблемних питань, та напрацювання відповідних правових позицій, які повинні бути ґрунтовними, актуальними та мати високий рівень наукового забезпечення з боку суддів, науковців-працівників апарату суду та членів Науково-консультативної ради. Тому повноваження вищого спеціалізованого суду щодо надання судам нижчих рівнів роз'яснень застосування норм законодавства в майбутньому може стати предметом наукової дискусії.

Крім того, ВСУ на сьогодні має визначене у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» завдання, яке полягає у забезпеченні однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, що визначені процесуальним законом. Отже, з метою досягнення єдності судової практики може виникнути необхідність реформатування відповідних повноважень вищих спеціалізованих судів і ВСУ, оскільки за чинною регламентацією у судовій системі фактично відсутній єдиний центр координації правозастосування.

Визнання у Конституції України дії верховенства права дало потужний поштовх до розвитку співпраці нашої держави з іншими європейськими державами в рамках низки континентальних угод, що формалізують відносини з відповідними європейськими інституціями, до яких, зокрема, віднесено Раду Європи. Тому вступ України до цієї організації у жовтні 1995 р. свідчить про наш демократичний вибір, зобов'язання забезпечити права та свободи людини і громадянина, прагнення до проведення реформ, спрямованих на захист прав і свобод людини та побудову і зміцнення демократичних інститутів. Вступ до Ради Європи започаткував визнання Україною юрисдикції Європейського суду як наддержавного судового органу Ради Європи, створеного для європейських країн, що ратифікували Конвенцію. Україна приєдналась до цієї Конвенції в 1997 р. і відтоді її громадяни набули право звертатися за захистом своїх прав до цього Суду.

Як зазначив відомий французький науковець К. Васак, цінність Конвенції визначається фактично її механізмом, а не правами, які вона захищає. Вперше в історії людства, — зауважив автор, — існує міжнародний механізм, який функціонує поза державою і виражає загальні цінності усього людства [9, с. 64]. На нашу думку, в такому розумінні правильною є теза, висловлена професорами П. Б. Євграфовим та В. П. Тихим з приводу того, що Європейський суд є органом, який з'ясовує і роз'яснює конвенційні норми, конкретизує їх зміст. Від справи до справи Європейський суд виробляє і формулює правові позиції (положення) щодо інтерпретації конвенційних норм. У цьому сенсі він є своєрідним конституційним судом європейського масштабу щодо тлумачення положень Конвенції, а отже, його позиція має впливати не лише на діяльність судів загальної юрисдикції, а й Конституційного Суду України [10, с. 82].

Україна не лише визнала Конвенцію, а й на рівні Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» зобов'язала суди застосовувати під час розгляду справ Конвенцію та практику Європейського суду як джерело права. Як зауважує А. А. Пархета, розвиваючи ідею загальнообов'язковості рішень цього суду для вітчизняної правозастосовної практики, законодавець у ст. 1 згаданого Закону визначає, що виконанням рішень Європейського суду з прав людини є, по-перше, виплата стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; а по-друге, — вжиття заходів загального характеру [11, с. 117–120]. При цьому зауважимо, що заходами загального характеру є заходи, спрямовані на усунення зазначеної в рішенні Європейського суду системної проблеми та її першопричини, зокрема щодо внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування.

У науковій літературі наголошується, що рішенням Європейського суду притаманні всі ознаки правозастосовних актів, оскільки: 1) суд є компетентним уповноваженим органом Ради Європи; 2) рішення мають публічно-владний характер, оскільки забезпечені міждержавною інституцією — Радою Європи, яка через спеціально уповноважений орган (Комітет Міністрів) контролює їх виконання державою-відповідачем у справі та має право застосовувати до останньої санкції юридичного та політичного характеру за невиконання таких актів; 3) рішення суду як правозастосовні акти містять індивідуальне, формально обов'язкове правило поведінки, яке полягає у визнанні наявності чи відсутності порушення Конвенції та, залежно від наслідків порушення, у призначенні справедливої сатисфакції; 4) обов'язкова дія

рішень суду розрахована завжди на персоніфікованих суб'єктів — заявника та державу-відповідача; 5) рішення суду регулюють лише конкретні випадки суспільного життя, тому їх юридична чинність вичерпується фактом реалізації індивідуального припису; 6) рішенням суду притаманна пряма дія; 7) рішення мають письмову юридичну форму вираження, складаються із трьох основних частин: процедура, факти, питання права; 8) рішення суду є необхідною передумовою належної реалізації порушених прав та свобод, передбачених Конвенцією [12, с. 173–179].

Керуючись цим, можливо виокремити таку важливу функцію рішень Європейського суду, як вдосконалення законодавства й правозастосовної практики, а на цій підставі — вдосконалення правосуддя, що може відобразитися у зміні судової практики, створенні можливостей для перегляду справи у випадку встановлення Європейським судом порушень Конвенції, у формуванні загальних підходів судів до тлумачення національного права, у впливі на напрацювання національними судовими органами власних правових позицій з конкретних справ і прийняття рішень, що відповідають міжнародним зобов'язанням держави.

Отже, досягнення єдності судової практики в Україні — нелегкий і копіткий процес, пов'язаний із необхідністю здійснення відповідних організаційних і правових заходів, метою яких повинна стати сталість судової практики та її відповідність обов'язковим висновкам ВСУ. Тому передумовами досягнення єдності судової практики в системі судів загальної юрисдикції необхідно визначити такі: 1) досягнення стійкості законодавства; 2) повноцінне запровадження інституту преюдиціального запиту; 3) упорядкування повноважень вищих спеціалізованих судів і ВСУ з питань роз'яснення норм права; 4) обов'язковість застосування прецедентної практики Європейського суду (в тому числі пілотних рішень).

Список використаних джерел

1. *Гредескул Н. А.* Общая теория права. Лекции / Н. А. Гредескул. — СПб. : Типо-Литография И. Трофимова. — 1909. — 357 с.
2. *Антонов-Саратовский В. П.* О стабильности социалистических законов / В. П. Антонов-Саратовский // Советская юстиция. — 1937. — № 2. — С. 2–3.
3. *Бродович С. В.* Стабильность законов и упорядочивание действующего законодательства / С. В. Бродович // Советская юстиция. — 1937. — № 4. — С. 39–40.
4. *Баскова И. В.* Стабильность и динамизм советского уголовного закона : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / И. В. Баскова; Ин-т гос. и права АН СССР. — М., 1989. — 208 с.

5. *Монастирський Д. А.* Поняття та природа стабільності закону / Д. А. Монастирський // Університетські наукові записки. — 2005. — № 1–2 (13–14). — С. 61–65.
6. *Яворська І. М.* Роль Суду ЄС у розвитку права Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / І. М. Яворська; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л., 2011. — 20 с.
7. Правосуддя за шаблоном // Закон і бізнес. — 2015. — № 10 (1204). — 7–13 берез. — С. 6.
8. *Глуценко С. В.* Вищі спеціалізовані суди в системі судової влади: теоретико-прикладне дослідження : моногр. / С. В. Глуценко. — Чорнобай : Чорнобаївське КПП, 2015. — 352 с.
9. *Липачова Л. М.* Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Л. М. Липачова ; Юрид. акад. МВС Укр. — Д., 2002. — 196 с.
10. *Євграфов П. Б.* Право тлумачення Європейського суду з прав людини і його значення для національного конституційного законодавства / П. Б. Євграфов, В. П. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. — 2005. — № 6. — С. 82.
11. *Пархета А. А.* Специфіка застосування рішень Європейського Суду з прав людини у правовій системі України / А. А. Пархета // Вісник Вищої ради юстиції. — 2013. — № 1 (13). — С. 117–131.
12. *Дудаш Т.* Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект) / Т. Дудаш // Право України. — 2010. — № 2. — С. 173–179.

Сердюк В. В. Організаційно-правові передумови досягнення єдності судової практики в Україні

Анотація. У статті досліджуються питання, пов'язані із окресленням та характеристикою передумов досягнення єдності судової практики у системі судів загальної юрисдикції. Акцентовано увагу, що такими передумовами визначено досягнення стійкості законодавства, повноцінне запровадження інституту преюдиціального запиту, обов'язковість застосування прецедентної практики Європейського суду, в тому числі пілотних рішень та упорядкування повноважень вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України з питань роз'яснення норм права.

Ключові слова: єдність судової практики, стійкість законодавства, преюдиціальний запит, Європейський суд з прав людини, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України.

Сердюк В. В. Организационно-правовые предпосылки достижения единства судебной практики в Украине

Аннотация. В статье исследуются вопросы, связанные с описанием и характеристикой предпосылок достижения единства судебной практики в системе судов общей юрисдикции. Акцентируется внимание, что такими предпосылками определено достижение устойчивости законодательства, полноценное введение института

преюдициального запроса, обязательность применения прецедентного права Европейского суда, в том числе пилотных решений и составления полномочий высших специализированных судов и Верховного Суда Украины по вопросам разъяснения норм права.

Ключевые слова: единство судебной практики, стойкость законодательства, преюдициальный запрос, Европейский суд по правам человека, высшие специализированные суды, Верховный Суд Украины.

Serdiuk V. V. Organizational and Legal Preconditions for Achievement of Court Practice Unity in Ukraine

Summary. Complex of organizational and legal measures as for achievement of court practice unity is formed due to corresponding preconditions, which draw legislator's and law enforcement official's attention to real embodiment of legal standards on the basis of the rule of law. Finally, it provides predicted and fair justice. Besides, the specifics of judicial activity is characterized with the necessity to apply legal norms for the solution of legal disputes, Therefore, court shall act within law and comply only with it. However, court practice opens a range of problems, which become a reason for outlining and characterizing preconditions for the achievement of court practice unity.

There are some preconditions in the article. Particularly, this is the firmness of legislation, which shall be the main task for the activity of norm-setting bodies provided by long-term action of laws and sublegislative normative and legal acts and is the consequence of abidance by balance between stability and dynamism. Attention is paid to a new institution in the national judicial system, such as prejudicial request. It was also underlined that this institution had to be regulated by legislation in the context of implementation of the Protocol No. 16 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, to which Ukraine had joined. Besides, one of the preconditions in the aspect of achievement of court practice unity is forming a unified centre for coordination of law enforcement in the judicial system, which can be represented by the Supreme Court of Ukraine under reformatting its authority and authority of high specialized courts in the aspect of provision of lower level courts with recommendatory clarifications about legal norms application. In the article emphasis is also put on the obligatoriness of judgements of the European Court of Human Rights, including pilot ones. It is also asserted that such judgements have impact on upgrading the legislation and law enforcement practice, therefore – on upgrading justice and court practice unity.

Key words: unity of court practice, legislation's firmness, pre-judicial request, the European Court of Human Rights, high specialized courts, the Supreme Court of Ukraine.